

१०.१ चिटणिसाने संचालकांशी पत्रव्यवहारासंबंधी घ्यावयाची दक्षता

१०.२ चिटणिसाचे संचालकांशी पत्रव्यवहाराचे प्रसंग

१०.३ नमुना पत्रे

प्रस्तावना :

कंपनीच्या व्यवस्थापनामध्ये संचालकांची भूमिका महत्त्वाची आहे. संचालक मंडळ हे भागधारकाचे निर्वाचित प्रतिनिधी असतात. संचालक हे व्यवसायाचे निर्णय घेणे, नियोजन करणे यासाठी जबाबदार असतात. संचालक मंडळ सामूहिकरित्या त्यांच्या अधिकारांचा वापर करतात.

१०.१ चिटणिसाने संचालकांशी पत्रव्यवहारासंबंधी घ्यावयाची दक्षता :

संचालक नेहमीच कंपनीमध्ये उपस्थित नसतात आणि म्हणूनच चिटणिसाकडून आवश्यक ती माहिती संचालकांना दिली जाते. त्या आधारे संचालकांना योग्य निर्णय घेण्यास मदत होते. चिटणिसाने नेहमी लक्षात ठेवले पाहिजे की, संचालक त्याचे वरिष्ठ आहेत. त्यामुळे त्यांच्याशी पत्रव्यवहार करताना चिटणिसाने शक्य तितक्या सावधगिरीने व जबाबदारीने कार्य केले पाहिजे. संचालकांशी पत्रव्यवहार करताना खालील बाबी चिटणिसाने लक्षात घ्याव्यात.

- १) **त्वरित उत्तर :** कोणत्याही पत्रव्यवहारामध्ये त्वरित उत्तर महत्त्वाचे आहे. कंपनी चिटणिसाने संचालकांच्या कोणत्याही प्रश्नांना त्वरित उत्तर द्यावे कारण संचालकांना काही व्यावसायिक बाबींवर त्वरित निर्णय घ्यावयाचे असतात.
- २) **नम्रता :** विनम्र व्यावसायिक पत्र परस्पर समजूतदारपणा, आदर व सहानुभूती दर्शवते. अनुकूल प्रतिसाद मिळविण्यासाठी आणि संस्थेचे नावलौकिक निर्माण करण्यासाठी हे उपयुक्त आहे. संचालकांशी पत्रव्यवहार करताना कोणतेही कठोर शब्द वापरू नये.
- ३) **पुढाकार :** संचालक मंडळाच्या सभा आयोजित करण्यासाठी चिटणिसाने पुढाकार घेतला पाहिजे. चिटणिसाने संचालकांना भागधारकांच्या सर्वसाधारण सभांची आठवण करून दिली पाहिजे. या सभांमध्ये सुसंवाद साधण्यासाठी चिटणीस मदत करतात.
- ४) **अचूकता :** चिटणिसाने अचूक माहिती पुरविली पाहिजे. अचूक संख्यात्मक माहिती, वास्तविक सादरीकरण संचालकांना व्यवसायात अचूक निर्णय घेण्यास मदत करते.
- ५) **संक्षिप्तता :** चिटणिसाने सर्व माहिती नीटनेटकी आणि संक्षिप्त स्वरूपात पुरविली पाहिजे. संचालकांशी पत्र व्यवहार थोडक्यात आणि मुद्देसूद असावा किमान शब्दात अधिक माहिती पुरविली पाहिजे. अप्रासंगिक माहिती, स्पष्टीकरण व मोठे परिच्छेद, अधिक शब्दांचा वापर नसावा.

१०.२ चिटणिसाचे संचालकांशी पत्रव्यवहाराचे प्रसंग :

चिटणिसाला विविध प्रसंगी पत्रव्यवहार करावा लागतो. काही प्रसंग पुढीलप्रमाणे -

- १) संचालक मंडळाच्या नियमित सभेची सूचना व कार्यक्रम पत्रिका पाठविणे.
- २) कंपनीबरोबर होणाऱ्या करारामध्ये संचालकाने आपले हितसंबंध जाहीर करण्याबाबतची विनंती.
- ३) सभेस गैरहजर असलेल्या संचालकास सभेचा वृत्तांत कळविणे.
- ४) सभेस सलगपणे गैरहजर असलेल्या संचालकांस कंपनी कायद्यातील तरतुदींची आठवण करून देणे.

१०.३ नमुना पत्र :

१) संचालक मंडळाच्या नियमित सभेची सूचना व कार्यक्रम पत्रिका (कंपनी कायदा २०१३ कलम १७३ (१)) :

प्रत्येक कंपनीला तिच्या नोंदणीच्या तारखेपासून ३० दिवसांच्या आत संचालक मंडळाची पहिली सभा घ्यावी लागते. त्यानंतर प्रत्येक वर्षी किमान चार सभा घेणे बंधनकारक आहे. सलग दोन सभांमधील अंतर १२० दिवसांपेक्षा जास्त नसावे. सभेची सूचना प्रत्येक संचालकाला लेखी स्वरूपात सभेच्या ७ दिवस अगोदर कार्यक्रमपत्रिकेसह त्यांच्या नोंदणीकृत पत्त्यावर पाठवावी. ही सूचना समक्ष किंवा पोस्टाद्वारे किंवा इलक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे पाठवावी लागते.

डायमंड कंपनी लिमिटेड

नोंदणीकृत कार्यालय

३० डायमंड हाऊस, एम.जी.रोड, कॅम्प, पुणे - ४११ ००१

CIN : L10013MH 2015PLC300477

दूरध्वनी क्र. : ०२०-२००४१९७७

फॅक्स : ०२०-७००५२०१०

वेबसाईट : www.diamondlimited.com

E-mail : diamond.12@gmail.com

संदर्भ क्र. डी./डीआर/११/१८-१९

दि. ३० मार्च, २०१८

मा. संचालक

श्री. अंजु एन रंगवाला

५, गणेश अपार्टमेंट,

जे. एम. रोड, डेक्कन, पुणे - ४११ ००४

विषय : दि. २५ एप्रिल २०१८ रोजी होणाऱ्या संचालक मंडळाच्या सभेबाबत.

महोदय,

या सूचनेद्वारे आपणास कळविण्यात येते की, कंपनीच्या संचालक मंडळाची सभा दि. २५ एप्रिल २०१८ रोजी सकाळी ११ वाजता कंपनीच्या नोंदणीकृत कार्यालयात खालील विषयावर चर्चा करण्यासाठी आयोजित केली आहे.

कार्यक्रमपत्रिका

- १) संचालक मंडळाच्या सभेच्या सूचनेचे वाचन.
- २) मागील सभेचे इतिवृत्त वाचून कायम करणे.
- ३) भाग हस्तांतर अर्जाचा विचार करणे व मंजूर करणे.
- ४) ३१ मार्च, २०१८ अखेरच्या वर्षासाठी कंपनीची आर्थिक स्थिती विचारात घेणेबाबत.
- ५) लाभांश खाते उघडणेबाबत.
- ६) मा. अध्यक्षांच्या परवानगीने आयत्या वेळेचे विषय.

तरी आपणास विनंती आहे की आपण सभेस अवश्य उपस्थित रहावे. धन्यवाद.

आपला विश्वासू,
डायमंड कंपनी लि. करिता

सही
कंपनी चिटणीस

२) कंपनीबरोबर होणाऱ्या करारामध्ये संचालकाने आपले हितसंबंध जाहीर करणेबाबत.

कंपनी कायदा २०१३ कलम १८४ नुसार कंपनीबरोबर होणाऱ्या करारामध्ये असलेले हितसंबंध प्रत्येक संचालकाने जाहीर करण्याची पद्धती व कालखंड नमूद केला आहे. संचालकाचे हितसंबंध असतील अशा करारावर चर्चा होणाऱ्या संचालक मंडळाच्या बैठकीत सदर संचालकास सहभागी होता येणार नाही.

डायमंड कंपनी लिमिटेड

नोंदणीकृत कार्यालय

३० डायमंड हाऊस, एम.जी.रोड, कॅम्प, पुणे - ४११ ००१

CIN : L30 309 MH 2016 PLC123075

दूरध्वनी : ०२०-२००४१९७७

फॅक्स : ०२०-५००६२०१८

संदर्भ क्र. डी./डीआर/१२/१८-१९

मा. संचालक

श्री. अतुल. एन. शहा

४८, गुरुवार पेठ,

पुणे - ४११ ००७

वेबसाईट : www.diamondlimited.com

E-mail : diamond.12@gmail.com

दि. १५ जून, २०१८

विषय : हितसंबंध जाहीर करणेबाबत.

महोदय,

आपणास कळविण्यात येते की, कंपनीच्या संचालक मंडळाची सभा दि. ७ जुलै, २०१८ रोजी होणार आहे. कंपनीच्या उत्पादनाची विक्री करण्यासाठी दलालीच्या आधारावर वितरकांची नियुक्ती करण्याचा निर्णय घ्यावयाचा आहे. यामुळे आपल्या कंपनीच्या उत्पादनाच्या विक्रीत वाढ होण्यास मदत होईल.

मला विश्वासार्ह स्रोताकडून माहिती मिळाली आहे की, आपले नातेवाईक निलम आर. शाह यांनी एकमेव वितरक म्हणून अर्ज केला आहे.

मी सांगितलेली माहिती सत्य आहे की नाही हे जाणून घ्यावयाचे आहे. जर त्यांच्या नियुक्तीमध्ये आपले हितसंबंध असतील तर कृपया आपले हितसंबंध कंपनी कायदा २०१३ कलम १८४ नुसार जाहीर करावे.

कृपया आपला प्रतिसाद शक्य तितक्या लवकर कळवावा. आपली माहिती गोपनीय ठेवली जाईल.

धन्यवाद.

आपला विश्वासू,
डायमंड कंपनी लि. करिता

सही
कंपनी चिटणीस

३) सभेस गैरहजर असलेल्या संचालकास सभेचा वृत्तांत कळविणेबाबत.

कंपनी कायदा २०१३ कलम - ११८ (१) नुसार प्रत्येक कंपनीला सर्वसाधारण सभा, संचालक मंडळाची सभा किंवा इतर सभेनंतर पुढील १५ दिवसांच्या आत सभेच्या कामकाजाचे इतिवृत्त तयार करावे लागते. जर एखादा संचालक, संचालक मंडळाच्या सभेस गैरहजर असेल तर त्याच्या विनंतीनुसार चिटणीस संबंधित गैरहजर संचालकाच्या माहितीसाठी झालेल्या सभेचा महत्त्वाचा तपशील व इतिवृत्त पत्राद्वारे कळवतो.

डायमंड कंपनी लिमिटेड

: नोंदणीकृत कार्यालय :

३० डायमंड हाऊस, एम.जी.रोड, कॅम्प, पुणे - ४११ ००१

CIN : L30 309 MH 2016 PLC123075

दूरध्वनी क्र. : ०२०-२००४१९७७

वेबसाईट : www.diamondlimited.com

फॅक्स : ०२०-७००५२०१०

E-mail : diamond.30@gmail.com

संदर्भ क्र. डी./डीआर/१३/१८-१९

दि. १२ नोव्हेंबर, २०१८

मा. संचालक

श्री. महेश एन. सलुजा

सर्वे नं. ७८, गुरुनिवास, कोंढवा

पुणे - ४११ ०४८

विषय : ५ नोव्हेंबर, २०१८ च्या संचालक मंडळाच्या सभेचा वृत्तांत कळविणेबाबत.

महोदय,

आपल्या विनंतीपत्रानुसार आपण दि. ५ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी झालेल्या संचालक मंडळाच्या सभेस अनुपस्थित असल्याने सदर सभेच्या इतिवृत्ताची प्रत आपल्या माहितीसाठी सोबत पाठवित आहोत.

या इतिवृत्तातील विषय क्र. ८ बाबत मी आपले लक्ष वेधू इच्छितो. सदर विषय मुंबई मीरा रोड (पूर्व) येथे नवीन शाखा सुरू करण्याबाबतचा प्रस्ताव श्री. ए. एन. शहा यांना सादर केला. सदर प्रस्तावास श्री. एम. एच. गुंजाळ यांनी अनुमोदन दिले.

विस्तृत चर्चा केल्यानंतर उपस्थित संचालकांच्या बहुमताने प्रस्ताव संमत झाला. इतर विषयासंबंधीचे ठराव दैनंदिन स्वरूपाचे होते म्हणून त्याचे स्पष्टीकरण देत नाही.

धन्यवाद.

आपला विश्वासू,
डायमंड कंपनी लि. करिता

सही
कंपनी चिटणीस

सोबत - इतिवृत्ताची प्रत

४) सभेस सलगपणे गैरहजर असलेल्या संचालकास तरतुदीची आठवण करून देणे.

कंपनी कायदा कलम १६७ (१) (ब) नुसार - १२ महिन्यांच्या कालावधीत जर संचालक, संचालक मंडळाच्या सर्व सभांना संचालक मंडळाच्या मान्यतेसह अथवा पूर्वपरवानगी न घेता गैरहजर राहिल्यास सदर पदावरून संचालकास कार्यमुक्त केले आहे असे समजले जाते. या तरतुदीचा हेतू असा आहे की संचालकांनी त्यांची कर्तव्ये परिश्रमपूर्वक पार पाडावीत व सभेस अनुपस्थित राहू नये.

डायमंड कंपनी लिमिटेड

: नोंदणीकृत कार्यालय :

३० डायमंड हाऊस, एम.जी.रोड, कॅम्प, पुणे - ४११ ००१

CIN : L30309 MH 2016 PLC123075

दूरध्वनी : ०२०-३००४१९७७

फॅक्स : ०२०-५००६२०१८

वेबसाईट - www.diamondlimited.com

E-mail : diamond.30@gmail.com

संदर्भ क्र. डी./डीआर/१४/१८-१९

दि. ३१ डिसेंबर, २०१८

मा. संचालक

श्री. आशिष व्ही. श्रॉफ

७८, नारायण पेठ,

पुणे - ४११ ०३०

विषय : गैरहजर संचालकास तरतुदीची आठवण करून देणेबाबत...

महोदय,

अध्यक्षांच्या सूचनेनुसार आपणास कळविण्यात येते की १ एप्रिल, २०१८ पासून आतापर्यंत झालेल्या संचालक मंडळाच्या सर्व सभांना आपण कोणतीही पूर्वसूचना न देता गैरहजर होतात.

आपणास सूचित करण्यात येते की कंपनी कायदा २०१३, कलम १६७ (१) (ब) नुसार जर एखादा संचालक संचालक मंडळाच्या मान्यतेसह किंवा मान्यतेशिवाय सलग १२ महिने किंवा त्यापेक्षा जास्त कालावधीतील सर्व सभांना गैरहजर राहिल्यास संबंधित संचालक पद रिक्त करावे लागेल.

संचालक मंडळाची पुढील सभा दि. २५ जानेवारी, २०१९ रोजी आयोजित करण्यात आली असून कंपनी कायदा २०१३ कलम १६७ (१) (ब) नुसार होणारी कार्यवाही टाळण्यासाठी आपण या सभेस उपस्थित रहावे. सभेची सूचना व कार्यक्रमपत्रिका आपणास या अगोदरच पाठविण्यात आली आहे.

धन्यवाद.

आपला विश्वासू,
डायमंड कंपनी लि. करिता

सही
कंपनी चिटणीस

सारांश

चिटणीस हा सभासद आणि संचालक यांच्यातील दुवा म्हणून काम करतो. चिटणीस नेहमी व्यवसायिक धोरण आणि दैनंदिन प्रशासनाशी निगडित संवाद संचालकाशी साधतो.

चिटणिसाला संचालकाशी अनेक महत्त्वाच्या बाबींवर पत्रव्यवहार करावा लागतो. सभेची सूचना कार्यक्रमपत्रिका पाठविणे, संचालकाने आपले हितसंबंध जाहीर करणे, गैरहजर संचालकास सभेचा वृत्तांत पाठविणे, तज्ज्ञ संचालक म्हणून सभेस उपस्थित राहण्याबाबत विनंतीपत्र इत्यादी.

प्रश्न १ अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१. भागधारकांचे प्रतिनिधी ..... असतात.
(अ) संचालक (ब) कर्मचारी (क) सेवक
२. संचालक मंडळाच्या सभेच्या सूचनेसोबत ..... जोडणे आवश्यक आहे.
(अ) कार्यक्रमपत्रिका (ब) इतिवृत्त (क) ठराव
३. .... कंपनीच्या व्यवस्थापनाची जबाबदारी असते.
(अ) संचालक मंडळाकडे (ब) अंकेक्षकाकडे (क) कंपनी सचिवाकडे
४. कंपनीचे संचालक कंपनीबाबतचे निर्णय ..... सभेत घेतात.
(अ) वार्षिक सर्वसाधारण (ब) संचालक मंडळ (क) नियामक
५. कंपनी कायदा २०१३ कलम १६७ (१)(ब) नुसार जर संचालक मंडळाच्या सर्व बैठकीला मान्यतेसह किंवा मान्यतेशिवाय ..... महिने किंवा त्यापेक्षा जास्त कालावधी अनुपस्थित रहात असेल तर त्यांनी आपले कार्यालय रिक्त केल्यासारखे मानले जाते.
(अ) १२ (ब) १० (क) ९
६. एक व्यक्ती कंपनी व लहान कंपनी व्यतिरिक्त, प्रत्येक कंपनीने प्रत्येक वर्षी संचालक मंडळाच्या किमान ..... सभा आयोजित केल्या पाहिजेत.
(अ) ४ (ब) ३ (क) ५
७. संचालक मंडळाच्या सलग दोन सभांदरम्यानचे अंतर ..... दिवसांपेक्षा अधिक नसते.
(अ) १२० (ब) ११० (क) १३०

प्रश्न १ ब) जोड्या जुळवा.

गट 'अ'	गट 'ब'
अ) संचालक	१) किमान २ संचालक
ब) संचालक मंडळाच्या सभेत सतत गैरहजर	२) किमान ३ संचालक
क) सार्वजनिक कंपनी	३) संचालकांची अपात्रता
ड) खाजगी कंपनी	४) भागधारकांचे प्रतिनिधी
इ) संचालक मंडळाच्या नियमित सभेची सूचना	५) २१ पूर्ण दिवस
	६) ७ दिवस
	७) ७० दिवस
	८) जनतेचे प्रतिनिधी
	९) किमान २० संचालक
	१०) किमान ३० संचालक

प्रश्न १ क) खालील प्रत्येक विधानासाठी एक शब्द किंवा शब्दसमूह किंवा संज्ञा लिहा.

- कंपनीच्या सभासदांनी निवडून दिलेले कार्यकारी मंडळ.
- कंपनीचा कर्मचारी जो संचालक मंडळाला व्यवसायाबाबत सल्ला देतो व दिशानिर्देशन करतो.
- कंपनीच्या सर्व संचालकांची सभा.
- सभेस उपस्थित राहण्यासाठी संचालकांना दिलेले लिखित निमंत्रण.

प्रश्न १ ड) खालील विधाने बरोबर की चूक ते लिहा.

- संचालकांना त्यांची मुदत संपण्याअगोदर काढले जाऊ शकते.
- संचालक कंपनीचे विश्वस्त म्हणून कार्य करतात.
- संचालक संचालक मंडळाच्या कितीही सभांना गैरहजर राहू शकतात.
- संचालक हे कंपनीचे विश्वस्त आणि मध्यस्थ म्हणून काम करतात.
- कंपनीच्या चिटणिसाने संचालक मंडळाच्या बैठकीस उपस्थित राहण्याची गरज नाही.
- संचालक वैयक्तिकरित्या निर्णय घेऊ शकतात.

प्रश्न १ इ) खालील विधाने पूर्ण करा.

- भागधारकांच्या निर्वाचित प्रतिनिधींना ..... म्हणतात.
- सर्व संचालकांच्या सभेस ..... सभा म्हणतात.
- संचालक मंडळाच्या सभेच्या सूचनेचा कालावधी ..... दिवसापेक्षा कमी नसावा.

प्रश्न १ फ) कंसातील अचूक पर्याय निवडा.

गट 'अ'	गट 'ब'
१. संचालक मंडळाच्या सभेची सूचना	_____
२. _____	सर्व संचालकांची सभा
३. संचालकाची कर्तव्ये	_____

(संचालक मंडळाची सभा, किमान ७ दिवस, वैयक्तिक हितसंबंध जाहीर करणे)

प्रश्न १ ग) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. संचालक मंडळाच्या किती सभांच्या अनुपस्थितीमुळे संचालकास आपले पद रिक्त करावे लागते?
२. संचालक मंडळाच्या सभेस गैरहजर असलेल्या संचालकास इतिवृत्ताची प्रत मिळू शकेल काय?

प्रश्न १ ह) खालील वाक्यातील अधोरेखित शब्द दुरुस्त करून वाक्य पुन्हा लिहा.

१. चिटणीस हा भागधारकांचा निर्वाचित प्रतिनिधी असतो.
२. कंपनीच्या निर्णयाची व धोरणे आख्याची जबाबदारी चिटणिसाची असते.

प्रश्न २) खालील संज्ञा/संकल्पना स्पष्ट करा.

१. संचालक
२. संचालक मंडळ
३. संक्षिप्तता
४. विनम्रता
५. पुढाकार
६. संचालक मंडळाच्या सभेची सूचना आणि कार्यक्रमपत्रिका

प्रश्न ३) थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१. संचालकांशी पत्रव्यवहार करताना चिटणिसाला कोणते मुद्दे लक्षात घ्यावे लागतात?
२. चिटणिसाला कोणत्या प्रसंगी संचालकांशी पत्रव्यवहार करावा लागतो?

प्रश्न ४) खालील विधाने सकारण स्पष्ट करा.

१. संचालक त्यांच्या अधिकारांचा वापर सामूहिकरित्या करतात.
२. संचालकांशी पत्रव्यवहार करताना चिटणिसाला विशेष दक्षता घ्यावी लागते.
३. संचालक मंडळ हे भागधारकांनी निवडून दिलेले प्रतिनिधी असतात.
४. चिटणिसाला संचालकांशी महत्त्वाच्या प्रसंगी पत्रव्यवहार करावा लागतो.

प्रश्न ५) खालील प्रश्न सोडवा.

१. संचालक मंडळाच्या नियमित सभेची सूचना व कार्यक्रमपत्रिका तयार करा.
२. कंपनीबरोबर होणाऱ्या करारामध्ये संचालकाने आपले हितसंबंध जाहीर करण्याबाबतची विनंती करणारे पत्र तयार करा.
३. सभेस गैरहजर असलेल्या संचालकास सभेचा वृत्तांत कळविणारे पत्र लिहा.
४. सभेस सलगपणे गैरहजर असलेल्या संचालकास कायदेशीर तरतुदींची आठवण करून देणारे पत्र लिहा.

